

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА БОТАНІКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан біологічного факультету

/Ярослава ГАСИНЕЦЬ/

2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БК «МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З БІОЛОГІЇ»

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.05 Середня освіта, Біологія та здоров'я людини
Освітня програма	Біологія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика проведення позакласної роботи з біології» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта предметної спеціальності 014.05 Середня освіта. Біологія та здоров'я людини** освітньої програми «Біологія».

Розробник: Сабадош В.І., доцент, к.б.н.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **Ботаніки**

протокол № 9 від «10» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри Любов ФЕЛЬБАБА-КЛУШИНА

Схвалено науково-методичною комісією біологічного факультету

протокол № 1 від «11» серпня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії Андрій ГАМОР

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1	1
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2,3 аудиторних – 42 самостійної роботи студента – 78	1	1
	Лекції:	
	24	6
	Практичні (семінарські):	
	-	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	18	6
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	78	108

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Методика проведення позакласної роботи з біології**» є формування у студентів компетенцій в організації позакласної діяльності з біології.

Завданнями вивчення дисципліни «**Методика проведення позакласної роботи з біології**» є ознайомлення з формами і методами підготовки і проведення позакласних заходів і занять з біології, допомога у виборі найбільш раціональних процедур їх реалізації відповідно до сучасних вимог навчально-виховного процесу, формування творчого підходу до діяльності вчителя біології у закладах освіти.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК-02. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в освітній та науковій діяльності.

ЗК-03. Здатність вчитися і бути сучасно освіченим, усвідомлювати і оволодівати можливістю навчання впродовж життя.

ЗК-06. Здатність оволодіти методологією наукових досліджень, планувати й організувати дослідження за прикладною тематикою, узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати наукові здобутки відповідно до чинних вимог.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК-01. Здатність користуватися новітніми досягненнями педагогіки, біології, необхідними для професійної освітньо-наукової діяльності.

СК-03. Здатність користуватися сучасними інформаційними технологіями та аналізувати інформацію в галузях освіти, біології і на межі предметних галузей.

СК-04. Здатність застосовувати набуті психологопедагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування у здобувачів освіти загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків біології та здоров'я людини відповідно до вимог державного стандарту.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Біологія**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Використовувати бібліотеки, інформаційні бази даних, інтернет ресурси для пошуку необхідної інформації.	ПРН-02
Здійснювати злагоджену роботу на результат у колективі з урахуванням суспільних, державних і виробничих інтересів.	ПРН-03
Планувати наукові дослідження, обирати ефективні методи дослідження та їх матеріальне забезпечення..	ПРН-09

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Методика проведення позакласної роботи з біології**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Уміти формулювати інформаційний запит та знаходити потрібну інформацію у бібліотеках та з використанням інтернет-технологій.	ПРН-02
Уміти організувати злагоджену колективну роботу учнівських груп при плануванні та проведенні позакласних заходів різних типів.	ПРН-03
Уміти планувати дослідницьку роботу учнів з урахуванням їх особистісних особливостей та методик і підходів сучасної біологічної науки.	ПРН-09

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання з дисципліни «**Методика проведення позакласної роботи з біології**» є накопичувальна бально-рейтингова система, яка передбачає оцінювання студентів за всіма видами навчальної діяльності у формі поточного, модульного та підсумкового контролю. Проміжне та підсумкове оцінювання знань відбувається на засадах студенто-орієнтованого особистісного підходу з використанням сучасних методик та практик.

Контрольне оцінювання (частково) можливо отримати при участі у ворк-шопах, конференціях та майстер-класах від професійних тренінгових установ та організацій за наявності підтвердження участі (2 бали в залежності від тематики неформального заходу).

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: здійснюється на кожному лабораторному занятті у вигляді усного або письмового опитування, тестування знань студентів, дискусій, виконання індивідуальних завдань творчого та реферативного характеру.

Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Мета лабораторних робіт – засвоєння і поглиблення теоретичних знань, набуття практичних навиків та вмінь. Лабораторні роботи оцінюються індивідуально після їх виконання відповідно до інструкції та обговорення отриманих результатів.

Тестові завдання призначені для встановлення рівня знань і вмінь студентів з певного розділу чи навчальної дисципліни в цілому.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
5	5	10	10	5	5	5	5		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Лабораторні заняття	9	50
Модульна контрольна робота	1	50
Разом	10	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка відмінно (А) виставляється, коли студент дає правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (В) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (С) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але містять окремі неточності.

Оцінка задовільно (D) виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок через недостатнє розуміння програмного матеріалу.

Оцінка задовільно (Е) виставляється, коли студент не повністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.

Оцінка незадовільно (FX) виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка незадовільно (F) виставляється студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

За результатами модульного контролю знань студентів дозволяється виставлення підсумкової оцінки (без підсумкового контролю) – «відмінно», «добре», та «задовільно». Студент має право підвищити оцінку, складаючи підсумковий залік.

Шкала оцінювання підсумкового семестрового контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
82 - 89	B	добре	
74 - 81	C		
64 - 73	D	задовільно	
60 - 63	E		
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Тема 1. Мета і завдання дисципліни.

Предмет і завдання дисципліни. Зміст понять «позакласна», «позаурочна» та «позашкільна» робота. Призначення та мета організації позакласної роботи з біології в школі. Місце позакласної роботи в навчально-виховному процесі. Значення позакласної роботи для інтелектуального розвитку, активізації пізнавальної діяльності, формування наукового світогляду, розвитку творчих здібностей та самостійності, профорієнтації, самореалізації учнів. Принципи позакласної роботи.

Тема 2. Форми та види позакласної роботи.

Принципи класифікації форм позакласної роботи (за кількістю учасників (індивідуальна, групова і масова), тривалістю (епізодична та систематична)). Загальна характеристика індивідуальної, групової та масової форм організації позакласної роботи з біології. Взаємозв'язок форм і видів позакласної роботи між собою. Взаємозв'язок позакласної роботи з роботою на уроках.

Тема 3. Індивідуальна позакласна робота з біології.

Огляд видів індивідуальної форми позакласної роботи: спостереження, досліди, догляд за рослинами і тваринами, читання наукової та науково-популярної літератури, підготовка доповідей, рефератів, формування колекцій. Популяризація біологічної літератури, позакласне читання. Підготовка рефератів. Використання колекціонування в позакласній роботі. Індивідуальна позакласна робота з обдарованими та здібними учнями. Підготовка до олімпіад, виступів на конференціях. Організація виконання учнями науково-дослідних робіт біологічної тематики. Оформлення рукописів та захист наукових робіт в МАН. Застосування комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Тема 4. Дослідницька робота учнів з біології.

Тематика і методики проведення учнівських досліджень. Робочі записи та оформлення проміжних результатів роботи (щоденник спостережень, робочий журнал). Організація та утримання куточка живої природи, догляд за тваринами. Спостереження і досліди у куточку живої природи. Призначення пришкольньої навчально-дослідної земельної ділянки. Методи і зміст науково-дослідної роботи учнів на пришкольній навчально-дослідній земельній ділянці. Проведення дослідів і спостережень у природі.

Тема 5. Групова форма позакласної роботи учнів.

Характеристика видів групової форми роботи: епізодичні групи, гуртки, клуби, наукові товариства. Гурткова робота. Різноманітність гуртків, вибір профілю гуртка. Структура гуртків. Обов'язки членів гуртка. Актив гуртка. Форми організації гурткової роботи. Планування та облік роботи. Клуб знавців біології: завдання, структура, особливості роботи. Учніське наукове товариство: завдання, структура, особливості роботи. Асоціація наукових товариств.

Тема 6. Форми масової позакласної роботи з біології.

Планування та проведення масових форм позакласної роботи з біології. Підготовка до масових заходів та їх організація. Біологічні кампанії. Дні і тижні біології. Біологічні вечори і свята. Біологічні олімпіади. Години цікавої біології. Читацькі та науково-практичні конференції. Диспути та дискусії. Екскурсії і походи в природу. Біологічні ігри та змагання: рольові, ситуаційно-рольові, комбінаторні. Вікторини, турніри, аукціони, естафети, брейн-ринги, інтелектуальні ігри. Організація біологічних виставок і музеїв.

Тема 7. Пропаганда біологічної інформації.

Лекторії та відеолекторії. Усні повідомлення та біологічна преса: стінгазети, електронні газети, фотогазети, відеорепортажі, бюлетені, стенди, біологічні календарі. Редакційна робота, розподіл обов'язків. Виготовлення наочних посібників. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для популяризації біології.

Тема 8. Форми і методи екологічної освіти та виховання у позакласній роботі.

Засоби формування екологічної культури школярів. Організація екологічної і природоохоронної роботи учнів різного віку. Планування та зміст роботи шкільної секції товариства охорони природи. Нові форми екологічного навчання і виховання учнів у позакласній роботі з біології (екологічні експедиції, навчальні екологічні стежки, екологічні табори, екологічні агітбригади). Організація екологічної стежки, проведення на ній пізнавальних екскурсій та природоохоронних заходів.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Всього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Змістовий модуль 1						
Тема 1. Мета і завдання дисципліни.	10	2				8
Тема 2. Форми та види позакласної роботи.	10	2		2		6
Змістовий модуль 2						
Тема 3. Індивідуальна позакласна робота з біології.	20	4		2		14
Тема 4. Дослідницька робота учнів з біології.	20	4		4		12
Тема 5. Групова форма позакласної роботи учнів.	20	4		4		12
Тема 6. Форми масової позакласної роботи з біології.	20	4		2		14
Змістовий модуль 3						
Тема 7. Пропаганда біологічної інформації.	10	2		2		6
Тема 8. Форми і методи екологічної освіти та виховання у позакласній роботі.	10	2		2		6
Разом	120	24		18		78

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Всього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Змістовий модуль 1						
Тема 1. Мета і завдання дисципліни.	10	0,5				9,5
Тема 2. Форми та види позакласної роботи.	10	0,5				9,5
Змістовий модуль 2						
Тема 3. Індивідуальна позакласна робота з біології.	20	1		2		17
Тема 4. Дослідницька робота учнів з біології.	20	1		2		17
Тема 5. Групова форма позакласної роботи учнів.	20	1		1		18
Тема 6. Форми масової позакласної роботи з біології.	20	1		1		18
Змістовий модуль 3						
Тема 7. Пропаганда біологічної інформації.	10	0,5				9,5
Тема 8. Форми і методи екологічної освіти та виховання у позакласній роботі.	10	0,5				9,5
Разом	120	6		6		108

5.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Форми та види позакласної роботи.	2	
2.	Індивідуальна позакласна робота з біології.	2	2
3.	Дослідницька робота учнів з біології.	4	2
4.	Групова форма позакласної роботи учнів.	4	1
5.	Форми масової позакласної роботи з біології.	2	1
6.	Пропаганда біологічної інформації в школі.	2	
7.	Форми і методи екологічної освіти та виховання у позакласній роботі.	2	
Разом		18	6

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Місце позакласної роботи у навчально-виховному процесі в сучасних умовах.	14	19
2.	Значення дослідницької роботи учнів як форми індивідуальної та групової позакласної роботи.	16	24
3.	Приклади сучасних практик проведення індивідуальної та групової позакласної роботи з учнями різних вікових груп.	22	28
4.	Масова позакласна робота позашкільного масштабу: зв'язок з життям місцевих громад, з виробничою діяльністю та з науковими установами.	14	18
	Сучасні способи поширення біологічної інформації в учнівському середовищі.	6	9
5.	Досвід діяльності з екологічного просвітництва та виховання школярів в Україні та за кордоном.	6	10
Разом		78	108

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Комп'ютерна техніка, проектор.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

- Грицай Н.Б. Методика позакласної роботи з біології. Дистанційний курс: навч. посіб. Рівне: МEGY імені академіка Степана Дем'янчука, 2010. 164 с.
- Грицай Н.Б. Методика підготовки та проведення екскурсій з біології : навчально- методичний посібник. Рівне: О. Зень, 2016. 232 с.
- Дослідницька робота школярів з біології: навчально-методичний посібник. — За заг. ред. С.М. Панченко, Л.В. Тихенко. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 368 с.

- Олійник І. Позакласна робота з біології та хімії. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 72 с.
- Прокопчук О. А. Організація роботи з обдарованими учнями на уроках біології. Х.: Основа, 2018. 74 с. (Бібліотека журналу «Біологія»; Вип. 1 (181)).
- Руснак Т.М. Форми і методи екологічного виховання в школі. Хімія. Біологія. Київ: Довкілля, 2018. 28 с.

Додаткова література

- Аксимова Л.М. Проведення екскурсій. Київ: Академія, 2020. 89 с.
- Бурак З.О. Клубні форми роботи в екологічному вихованні школярів. Хімія. Біологія. 2013. №12. С. 20-21.
- Вербицький В.В. Еколого-натуралістична освіта в Україні: історія, проблеми, перспективи. Київ: Аверс, 2018. 304 с.
- Гончар О.Д. Розвиток інтересу учнів до вивчення біології в позакласній роботі: Навчальний посібник. Київ: КДПІ, 1987. 84 с.
- Грицай Н. Б. Методика проведення біологічних екскурсій у природу. Х.: Основа, 2011. 110 с.
- Киян Т. Проектна й дослідна діяльність у позакласній роботі з біології. Біологія. 2011. № 2. С. 17–20.
- Концепція екологічної освіти України. Інформаційний збірник МОН України. 2022. № 7. С. 3–23.
- Мазаєва К.В. Шкільні біологічні екскурсії. Частина 1. / Мазаєва К.В. — Харків: Вид. група «Основа», 2016. — 94 с. 6
- Мазаєва К.В. Шкільні біологічні екскурсії. Частина 2. / Мазаєва К.В. — Харків: Вид. група «Основа», 2016. — 107 с.
- Макарович Н. М. Розвиток особистості учнів та формування інтересу до біології у позакласній роботі: навчальний посібник. Біла Церква: КОШОПІК, 2004. 46 с.
- Москаленко М.П., Міронєць Л.П., Вакал А.П., Торяник В.М. Використання біологічних екскурсій під час вивчення туристичного краєзнавства в умовах дистанційної освіти. Інноваційна педагогіка. 2021. №31. Т 2. С. 57-62.
- Шамрай С.М., Задорожний К.М. Біологічні експерименти в школі. Х.: Основа, 2003. 96 с. (Бібліотека журналу «Біологія»; Вип. 12).

Інформаційні ресурси

- Методика позакласної роботи з біології. Сторінка Наталії Грицай: <http://grytsai.rv.ua/?cat=5>
- Освітній проект «На Урок». URL : <https://naurok.com.ua/>
- Освітня платформа «Освіторія». URL : <http://osvitoria.org/>
- Український біологічний сайт. URL: <http://biology.org.ua>